ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԼԵՎՈՆ ՇԱՆԹԻ ԱՆՎԱՆ № 4 ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կատարող՝ Արմեն Շահվերդյան
Ղեկավար՝ մ.գ.թ., դոցենտ Հակոբ Թադևոսյան

ԵՐԵՎԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 3
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1. Անձի գիտակցության ձևավորման մեթոդները 5
2. Անձի գործունեության կազմակերպման և հասարակական վարքի փորձի ձևավորման մեթոդները 7
3. Վարքի և գործունեության խթանման մեթոդները 10
4. Ռազմագիտություն առարկայի դասավանդման մեթոդիկան.....11
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ 15
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ 16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականություն: Դաստիարակության մեթոդները դաստիարակողի և դաստիարակվողների փոխկապակցված փոխազդեցություններն են, նրանց գործունեության եղանակները:

Փոխկապակցված այդ գործունեության մեջ կիրառվող մեթոդներով իրականացվում է մարդկանց դաստիարակությունը: Իրականացնողը դաստիարակն է, սակայն դաստիարակվողները պասիվ չեն: Նրանք էլ դաստիարակողի և իրենց միջև եղած փոխազդեցություններով սեփականում են բարոյական որակներ, ձևավորում իրենց անձը:

Մեթոդն ապահովում է դաստիարակողի և դաստիարակվողների փոխազդեցությունը, որտեղ առաջատար դերում հանդես է գալիս դաստիարակողը: Նա է ուղղություն տալիս դաստիարակվողներին, կազմակերպում նրանց գործունեությունը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ: Դաստիարակության բովանդակությունն ու խնդիրները պայմանավորված են հասարակության պահանջմունքներով և անմիջականորեն առնչվում են պրակտիկային:

Արդի դաստիարակության գործընթացում մանկավարժն իրականացնում է մի շարք դերեր՝ դասավանդող, աջակցող, ուղղորդող, երեխայի իրավունքների պաշտպան, ավագ ընկեր, խորհրդատու և այլն:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՊԱՏԱԿՆ է բացահայտել դպրոցականների հոգևոր դաստիարակության առանձնահատկությունները և մշակել մանկավարժահոգեբանական պայմանների այնպիսի համակարգ, որը կնպաստի այդ գործընթացի արդյունավետությանը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ: Դաստիարակության մեթոդների դասակարգմամբ զբաղվել են ռուս գիտնականներ Ն. Կ. Գոնչարովը, Ֆ. Ֆ. Կովալյովը, Ն. Ի. Բոլդիրևը, Ի. Կ, Օգորոդնիկովը և այլոք: ժամանակակից դպրոցում կիրառվում են Գ. ի. Շչուկինայի կողմից դասակարգված մեթոդների հետևյալ խմբերը. 1)անձի գիտակցության ձևավորման մեթոդներ, 2)անձի գործունեության կազմակերպման և հասարակական վարքի փորձի ձևավորման մեթոդներ, 3)վարքի ու գործունեության խթանման մեթոդներ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆ ՈՒ ԾԱՎԱԼԸ: Դաստիարակության գործընթացն ունի բավականին բարդ կառուցվածք: Աշխատանքի թեման ընտրել ենք դաստիրակաության մեթոդները: Աշխատանքը կազմված է 1 գլխից և 4 ենթահարցերից, եզրակացությունից և գրականության ցանկից: Այն ուսումնասիրելու նպատակով առաջ են բերվել հետևյալ խնդիրները՝

- Անձի գիտակցության ձեվակորման մեթոդները
- Անձի գործունեության կազմակերպման և հասարակական վարքի փորձի ձևավորման մեթոդները
- Վարքի և գործունեության խթանման մեթոդները
- «Ռազմագիտություն» առարկայի դասավանդման մեթոդիկան

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
1 ԱՆՁԻ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Կյանքի փորձը, հետազոտությունները հաստատել են, որ օրեցօր ընդարձակվում են դպրոցականի հաղորդակցումների, շփումների ոլորտները: Բնական է, որ այդ ոլորտներում զարգանում են նրա հարաբերություններն այլ մարդկանց հետ, որոնք էլ պատճառ են դառնում բախվելու նոր երևույթների հետ, ընդհանրապես այն ամենի հետ, ինչը մինչ այդ նա չի տեսել, չի զգացել, չի ընկալել: Ահա դրանք էլ դպրոցականի մեջ առաջացնում են ամեն ինչ ըմբռնելու, հասկանալու, սեփականելու ձգտում: Նա ուզում է իմանալ, թե ինչու այս բանն այսպես է և ոչ թե այնպես: Այսինքն՝ «լուռ պայքար է» գնում աշակերտի մեջ՝ առօրյա կյանքի ու իր գիտակցության միջև: Այդ «լուռ պայքարում» նա համոզվում է, որ ինքն ինքնուրույնաբար դրանք (ինչը ինքը չունի) չի կարող յուրացնել, սեփականել, հասկանալ, որովհետև նրա գնահատումների, դատողությունների փորձը առայժմ բավարար չեն: Ահա այստեղ է, որ նրան օգնում է դաստիարակը: Նա դպրոցականի գիտակցությանն է հասցնում հասարակական սկզբունքները, նորմերը, կանոնները, կարգախոսները, կամ՝ ընդհանրապես այն ամենը, որոնք պետք են նրան հասարակության մեջ տեղ գրավելու, ապրելու, դիրքորոշվելու համար: Դա արվում է այն բանի համար, որ դպրոցականն ունենա գիտակցված, իր սեփական հայացքներն ու համոզմունքները ձևավորելու գաղափարապես հիմնավորված գիտելիքներ[1]:

Անկասկած է, որ դրանք բոլորը հիմք են հանդիսանում երևույթների, իրադարձությունների գործընթացների մասին ունենալ ընդհանրացված գիտելքներ, որոնք էլ օգնում են դպրոցականին տարբերակել երևույթները, ճանաչել դրանց էական կողմերն ու յուրահատկությունները, ընդհանրապես ճանաչել իրեն շրջապատող աշխարհը, այսինքն՝ ունենալ ձևավորված գիտական գիտակցություն: Իսկ դա ձևավորվում է խոսքի միջոցով: Իսկ խոսքը, դրա ձևավորումը պահանջում են մեթոդներ, այլապես ինչպե՞ս ձևավորել գիտական գիտակցություն: Այդպիսի մեթոդներ կարող են հանդիսանալ զրույցը, դասախոսությունը, պատմելը, բանավեճը, օրինակը և այլն:

Անձի գիտակցության ձևավորման մեթոդներից են' «Զրույցը», «Պատմելը»' «'հայախոսությունը», «Բանավեճը», «Օրինակը»: Նշված մեթոդները կիրառվում են և ուսուցման, և դաստիարակության գործընթացներում:

[1] Ռ. Վ. Աղուզումցյան, Վ. Ռ. Պապոյան, Ա. Ս. Գալստյան, Ե. Բ. Մուրադյան, Դ. Յ. Սարգսյան, Ծ. Ս. Ամիրյան // Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015

Առաջադրանք. ուսումնասիրեք այդ մեթոդները և՛ ուսուցման, և՛ դաստիարակության ասպեկտներով: Փորձեք նշված մեթոդներն իրար զուգակցված կիրառել ուսուցման գործընթացում (միայն) և ապահովել բավարար արդյունքներ և՛մեկի, և՛ մյուսի համար (այսինքն՝ և՛ ուսուցման, և՛ դաստիարակության համար): Դրանով դուք կապացուցեք, որ դաստիարակությունն իրականացվում է ուսուցման, կրթության, ինքնուսուցման և ինքնակրթության միջոցով:

Վերը նշված մեթոդներից քննարկենք.

Օրինակի մեթոդը, դպրոցականի գիտակցության ձևավորման համար կարևոր նշանակություն ունի ընդօրինակումը, որը կարելի որոնել ու գտնել գործող մարդկանց կենդանի կերպարներում, գրական հերոսների, արվեստագետների, արվեստաբանների, գիտնականների, գրողների, մեծ մտածողների կյանքի ու գործունեության մեջ, նրանց բնույթի մեջ:

Ընդօրինակման առաջին պահից սկսած անձի մեջ (տվյալ դեպքում դպրոցականի մեջ) սկսում են ձևավորվել նոր գործողություններ, որոնք համընկնում են ինչպես ընդօրինակողի իդեալին, կամ էլ հենց այնպես՝ ուղղակի ինքնատիպ գործողություններ են, որոնք այս կամ այն կերպ նույնական են ընդօրինակման օբյեկտ հանդիսացող օրինակի առաջատար գաղափարին: Բացի դրանից, ընդօրինակողը և օրինակ հանդիսացողը տարբեր անհատականություններ են՝ իրենց բնավորությամբ, խառնվածքով, հոգեբանությամբ: Այս հանգամանքը հաստատում է, որ, իրոք, Ընդօրինակումն անհնար է «պատճենել»: Ընդօրինակողը «վերցնելով» Օրինակը, այն նույնությամբ չի ներառում իր մեջ, այլ բեկում է դեպի ինքը. դա հիմք է հանդիսանում ընդօրինակողի համար: Նրա մեջ ձևավորվում են նոր գործողություններ՝ ընդօրինակման գործընթացը սկսելու և կատարելու համար: Եվ հետո՝ ընդօրինակման հիմքի վրա օրինակ հանդիսացողի որակները նույնությամբ չեն «մտնում» ընդօրինակողի էության մեջ, նրան դարձնում այն մարդը, որպիսին օրինակի օբյեկտն է, այլ դրանք դառնում են հիմքեր ընդօրինակողի որակների մշակման և ունեցած որակների կատարելագործման համար:

Այնուհետև, ընդօրինակման բնույթը փոխվում է' կապված դպրոցականի սոցիալական փորձի և տարիքի հետ: Այդ բնույթը կախում ունի նաև ընդօրինակողի մտավոր և բարոյական զարգացումից: Մանկավարժական գիտությունը և հոգեբանությունը, հիմք ընդունելով իրենց հետազոտությունները, գտնում են, որ ընդօրինակումը տարբեր տարիքներում տարբեր է: Օրինակ՝ կրտսեր դպրոցականը սովորաբար իր ընդօրինակման համար ընտրում է պատրաստի նմուշ, օրինակներ, որոնք ազդում են նրա վրա արտաքին օրինակով: Դեռահասի ընդօրինակումն ուղեկցվում է շատ թե քիչ ինքնուրույն դատողություններով և կրում է ընտրական

բնույթ: Պատանեկության տարիքում ընդօրինակումը էականորեն վերակառուցվում է: Այն դառնում է ավելի գիտակցական ու քննադատական և հենվում է ընկալվող օրինակների ներքին վերամշակման վրա:

Մանկավարժ գիտնականները գտնում են, որ ընդօրինակման գործընթացում կամ մեխանիզմում կարելի է առանձնացնել երեք փուլ: Առաջին փուլում, ըստ Յու. Ժ. Ազարովի, Ն. Ի. Բոլդիրևի, Վ. Մ. Կորոտովի՝ ուրիշ անձի կոնկրետ գործողության ըմբռնման հետևանքով դպրոցականի մեջ երևան է գալիս այդ գործողության սուբյեկտիվ պատկերը, այդպես գործելու ցանկությունը: Սակայն ընդօրինակման օրինակի հետագա գործողությունների կապը այստեղ կարող է չառաջանալ: Այդ կապը, ինչպես գտնում են վերոհիշյալ գիտնականները, գոյանում է երկրորդ փուլում. Երրորդ փուլում տեղի են ունենում ընդօրինակողի և ինքնուրույն գործողությունների համադրությունը, և դաստիարակող իրավիճակները: Նշանակում է՝ ընդօրինակումը և օրինակը կարող են և պետք է արժանի կիրառություն գտնեն դաստիարակչական գործընթացում: Այդ իրողությանը ուշադրություն է դարձրել Կ. Դ. Ուշինսկին: Նա գտնում էր, որ դաստիարակչական ուժը հորդում է միայն մարդկային անձնավորության կենդանի աղբյուրից, որ դաստիարակության վրա կարելի է ազդել միայն անձնավորությամբ:

Ընդօրինակման համար օրինակներ կարող են լինել հայրը, մայրը, տատը. քույրն, եղբայրը, լավագույն ուսուցիչը, աշակերտը, գեղարվեստական գրականության, ներկայացման, կինոնկարի դրական կերպարները և այլոք:

2. ԱՆՁԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԱՐՔԻ ՓՈՐՁԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Մարդը ձևավորվում է գործունեության այն ընթացքում, որը նրա համար ապահովում է իրականության գիտական յուրացումը, առաջացնում հետաքրքրություն, զգացմունքներ, ծնում նոր պահանջմունքներ, ակտիվացնում կամքը, էներգիան, ընդհանրապես այն ամենը, ինչը ծառայում է մարդու զարգացման, լինելիության համար:

Գործունեությունը դպրոցականների հասարակական հարաբերությունների ու հասարակական վարքի փորձի հարստացման համար կարևորագույն աղբյուր է հանդիսանում[2]:

[2] Յու.Ս. Ամիրջանյան, Ս.Ս> Սահակյան, Մանկավարության ուս. Ձեռնարի, 2005

Ամեն մի գործունեություն կազմված է գործառնություններից և գործողություններից: Ե՞վ մեկը, և՞ մյուսը գործընթացներ են, որոնց նպատակները գտնվում են իրենց մեջ, այն գործողության մեջ, որոնց տարրն են, մասն են, կողմն են նրանք:

Անձի գործունեությունը կազմակերպող և հասարակական վարքի փորձը ձևավորող մեթոդների շարքին են դասվում «մանկավարժական պահանջ», «հասարակական կարծիք», «ընտելացում», «վարժեցում» և «դաստիարակչական իրավիճակներ» մեթոդները:

Նշվածներից քննարկենք ամենակարևորները՝ «մանկավարժական պահանջ» և «հասարակական կարծիք» մեթոդները:

Մանկավարժական պահանջը ներկայացնողի (դաստիարակողի) և կատարողի (աշակերտի) փոխկապակցված, միասնական գործունեությունն է:

Պահանջը կատարելու համար այն պետք է փոխվի դաստիարակվողի, իր համար, պահանջի, այսինքն՝ աշակերտը ևս ինքն իր անձին պետք է ներկայացնի դաստիարակողի ներկայացրած պահանջը: Միայն այս կերպ հնարավոր կլինի դաստիարակության գործընթացում ապահովել բարձր արդյունք:

Դպրոցականին ներկայացվող պահանջը պետք է լինի սիստեմատիկ, անընդհատ, ինչպես դաստիարակությունն է:

Պահանջը, նրա անթերի կատարումը չակերտների մեջ դաստիարակում է ճշտապահություն, արդարամտություն, պարտքի ու պատասխանատվության զգացում.

Մանկավարժական պահանջն՝ ըստ ներկայացման, լինում է ուղղակի և անուղղակի:

Ուղղակի պահանջը աշակերտներին ներկայացվում է հրամանի, կարգադրության, ցուցմունքի ձևով: Այսպիսի պահանջը կարելի է ներկայացնել այնպիսի կոլեկտիվին, որն առայժմ չի կազմավորել կոլեկտիվը, երբ կոլեկտիվում առայժմ չկա կարգուկանոն, կազմակերպվածություն: Ուղղակի պահանջը կարող է կիրառել սկսնակ ուսուցիչը՝ այնքան ժամանակ, քանի դեռ դասարանում չի ստեղծվել պարտքի ու պատասխանատվության զգացում: Ուղղակի պահանջը կարելի է ներկայացնել նաև ծույլ, չենթարկվող, կամակոր, անկարգապահ աշակերտներին:

Անուղղակի պահանջը դպրոցականներին ներկայացվում է խորհրդի, ակնարկի. խնդրանքի ձևով: Նման պահանջ ներկայացնող ուսուցիչը գիտի, որ աշակերտն ունի պարտքի ու պարտականության զգացում, բարեխիղճ է, ճշտապահ, պարտաճանաչ: Մանկավարժական փորձը, հետազոտությունները հաստատել են. որ դաստիարակության գործընթացում ավելի մեծ արդյունք է տալիս անուղղակի պահանջը:

Դպրոցականներին պահանջներ ներկայացնելիս, պարտադիր կարգով, պետք է հաշվի առնել նրանց տարիքային հնարավորությունները, առողջական վիճակը, անհատական առանձնահատկությունները:

Անկարգապահ, չենթարկվող աշակերտների նկատմամբ փորձառու ուսուցիչն անգամ կարող է գործադրել ուղղակի պահանջ:

Հասարակական կարծիքը կոլեկտիվի պահանջների արտացոլումն է: Այն իր մեջ միավորում է կոլեկտիվի որևէ երևույթի, իրադարձության վերաբերյալ գնահատումները, դատողությունները, քննադատությունները, դիտողությունները և այլն:

Այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ հասարակական կարծիքը դաստիարակողի համար կարող է ծառայել որպես դաստիարակվողների վրա ներգործող ուժ, և կատարում է հասարակական ֆունկցիա: Որպեսզի այս ամենը հասկանալի լինի, բերենք այս օրինակը դիցուք՝ 7-րդ դասարանցիները հեռուստացույցով ելույթ են ունենում, պարում են, երգում, ասմունքում, նվագում և այլն: Բնական է, որ ելույթից հետո, հենց տվյալ դասարանի առանձին աշակերտներ ելույթների վերաբերյալ հայտնում են իրենց դատողությունները, դիտողությունները, քննադատությունները, գնահատումները և այլն: Այս ամենը կազմում է տվյալ կոլեկտիվի իրենց դասարանական կոլեկտիվի (ելույթ ունեցողների) նկատմամբ ձևավորված հասարակական կարծիքը, որը ներգործում է կոլեկտիվի անդամների հասարակական գիտակցության և վարքի ձևավորման վրա:

Կոլեկտիվի անդամների դիտողությունները, գնահատումները օգնում են կոլեկտիվին ստեղծելու հասարակական հարաբերությունների համակարգ, որն էլ դառնում է ամուր հիմք՝ իր անդամների մեջ բարձր գիտակցություն, վարքի գործունեության նոր տիպ ձևավորելու համար: Հասարակական վարքի ձևավորման համար դաստիարակը դաստիարակվողներին ներգրավում է դպրոցի ողջ կոլեկտիվի կարևոր երևույթների, իրադարձությունների կոլեկտիվ քննարկման մեջ: Ինտեգրման (միավորման) այս եղանակը ավելի է ընդլայնում դասարանական կոլեկտիվի (դպրոցի) դատողությունների, գնահատումների, քննադատությունների ոլորտները, նրանց մեջ ձևավորում արդարամտություն, սկզբունքայնություն. Ահա այս կերպ է գոյանում հասուն հասարակական կարծիքը, որը մոտիվացնում է դասարանական կոլեկտիվի և ողջ դպրոցական կոլեկտիվի զարգացումն ու բարգավաճումը: Մինչդեռ հասարակական կարծիքի բացակայությունը ստեղծում է տպավարություն, թույլտվություն, փոխադարձ ներողամտություն, անպատասխանատվություն և գցում կոլեկտիվի վարքը, արգելակում նրա առաջընթացը:

3. ՎԱՐՔԻ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Խթանել հասկացությունը բազմանշանակ է: Այսպես օրինակ, խթանել նշանակում է՝ դրդել անձի մտքին, զգացմունքին, գործունեությանը զարկ տալ, մղում տալ և այլն: Հիմքն, իհարկե, խթանումն է, ակտիվացումը: Վարքի և գործունեության խթանման մեթոդների շարքին են դասվում «մրցություն», «խրախուսանք», «պատիժ» մեթոդները: Դրանք ներգործում են դպրոցականի անձի վրա այս կամ այն ներգործությունը ուժեղացնելու նպատակով: Օրինակ՝ խրախուսելու միջոցով: Օրինակ՝ պատժելու միջոցով և այլն:

Խրախուսանք, խրախուսել նշանակում է՝ դրականորեն գնահատել որևէ անհատի կամ կոլեկտիվի գործունեությունը[3]:

Կարելի է ասել՝ խրախուսանքը առանձին վերցրած աշակերտի կամ կոլեկտիվի վարքի ու գործունեության' հասարակայնորեն դրական գնահատման արտահայտությունն է:

Խրախուսանքը մեծ նշանակություն ունի անձի գործունեության և վարքի գնահատման համար: Այն հնարավորություն է ընձեռում ճանաչելու այն գործողության, այն արարքի իմաստն ու դրանց դրդապատճառները, որ կատարել է աշակերտը կամ կոլեկտիվը:

Չի կարելի խրախուսանքը շռայլել: Այս դեպքում (խրախուսանքի) ոչ մի նշանակություն չպետք է ունենան «սիրելի», «ոչ սիրելի» աշակերտները, այլ պետք է նկատի ունենալ կոլեկտիվի գործունեության համար կատարված գործի նշանակությունը:

Վատ է, երբ աշակերտն իր կատարած աշխատանքի համար սպասում է պարգևի, գովասանքի: Ընդառաջ գնալ նմանին, առնվազն կնշանակի նրա մեջ արմատավորել բնավորության վատ գիծ, վատ սովորույթ, որը կարող է նրան ուղեկցել ամբողջ կյանքում:

Որև աշակերտի խրախուսելուց առաջ կարելի է խորհրդակցել դասարանի կոլեկտիվի հետ, իմանալ դասարանական կոլեկտիվի կարծիքը խրախուսվողի նկատմամբ և ոչ թե սխալվել խրախուսանքի մեջ և հետո կանգնել անցանկալի փաստի առջև:

Խրախուսելիս պետք է հաշվի առնել աշակերտի (խրախուսվողի) ան-հատական առանձնահատկությունները, խառնվածքը, բնավորությունը, բարոյակամային հատկանիշները: Խրախուսելիս պետք է օբյեկտիվ լինել:

---

[3] Յու.Ս. Ամիրջանյան, Ս.Ս> Սահակյան, Մանկավարության ուս. Ձեռնարկ, 2005

Խրախուսանքը պետք է արժանանա կոլեկտիվի հավանությանը և վերածվի հասարակական կարծիքի: Չի կարելի միշտ նույն աշակերտին խրախուսել:

Ժամանակակից դպրոցում կիրառվում են խրախուսանքի տարբեր ձևեր: Այսպես օրինակ, դաստիարակի գովասանքը, բանավոր, գրավոր շնորհակալությունը, շնորհակալությունը դպրոցի մասշտաբով, գրենական պիտույքներով, դասագրքերով պարգևատրումը, պատվո տախտակին արժանացնելը և այլն:

Ի՞նչ է պատիժը: Դա այնպիսի ներգործություն է, որն արտահայտում է դպրոցականի այն գործողությունների ու արարքների դատապարտումը, որոնք հակասում են հասարակական նորմերին:

Դաստիարակը, բոլոր ուսուցիչները պետք է իմանան, որ դպրոցում արգելվում է ծեծը: Ծեծը երեխային դարձնում է դյուրագրգիռ, վախկոտ, կասկածամիտ, անհավասարակշիռ, նրա մեջ առաջացնում է խոր ատելություն իրեն ծեծողի նկատմամբ: Ծեծել երեխային՝ կնշանակի ոտնահարել նրա ինքնասիրությունն ու արժանապատվությունը:

Պատիժն իրականացնելիս չպետք է կորցնել խոսքի չափը: Չմտածված, չկշռադատված մեկ վատ բառն անգամ ցնցում է երեխայի հոգին նրան հունից հանում:

Պատժելուց առաջ դաստիարակը պետք է վերլուծի երեխայի կատարած վատ արարքը հայտնաբերի դրանց դրդապատճառները:

4. ՌԱԶՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ

Ռազմական գործը և զինվորական պատրաստությունը մարդկության պատմության ձևավորման հետ միասին սկսել է գոյություն ունենալ, իսկ ՆԶՊ-ն որպես առարկա մեր իրականություն ու կյանք է մտել 20-րդ դարի սկզբներին:

ՆԶՊ առարկան հնարավորություն է տալիս ձևավորելու մտածող, ֆիզիկապես առողջ, հնարամիտ, քաջ և հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ քաղաքացի:

ՆԶՊ առարկան նպաստում է՝

1) սովորողների վերլուծական, քննադատական, ստեղծագործական և այլընտրանքային մտածողության ձևերի զարգացմանը,

2) կանխատեսելու ունակության, իրավիճակների ընթացքի վրա ազդելու ունակության, մի քանի հնարավոր քայլերի գնահատման և դրանցից արդյունավետը ընտրելու կարողությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը,

3) երևակայության և ստեղծագործականության միջոցով սովորելու կարողության խթանմանն ու կրթության արժևորմանը:

7.Հանրակրթական հիմնական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններում ՆԶՊ առարկայի ուսումնական ծրագիրը կառուցվում է հաջորդականության և շարունակականության սկզբունքին համապատասխան[4]:

8.Հանրակրթական 2-րդ աստիճանի՝ հիմնական ծրագրերի ուսումնասիրման արդյունքում ստացած գիտելիքները ընդլայնվում և խորացվում են հանրակրթական 3-րդ աստիճանի՝ միջնակարգ ծրագրերի ուսումնասիրության ընթացքում:

9.Հաջորդականության և շարունակականության սկզբունքին համապատասխան ՆԶՊ առարկայի ծրագրի կառուցումը հնարավորություն է ընձեռում արդյունավետ ապահովելու ներառարկայական և միջառարկայական կապերը՝ նպաստելով զինվորական պատրաստության, առաջին օգնության և անվտանգ կենսագործունեության հիմունքների վերաբերյալ համակարգային պատկերացումների ձևավորմանը:

Հաշվի առնելով արդի ժամանակներում միջազգային և տարածաշրջանային զարգացումները և, դրա հետ կապված, այս առարկայի կարևորությունը, ինչպես և ստացած գիտելիքների՝ զինծառայության ընթացքում գործնական կիրառման հնարավորությունը՝ անհրաժեշտ է ուսուցման գործընթացի արդյունավետ համակարգի կիրառում ինչպես մեթոդաբանության, այնպես էլ ժամանակակից տեխնոլոգիաների (ուսուցողական նյութի դիտարժան ներկայացման տեխնիկական ու ծրագրային միջոցների) կիրառման տեսանկյունից: Որոշակիորեն կարող են կիրառվել ինչպես հարցադրումների միջոցով խնդիրների ներկայացումը, սովորողների մտածողության ակտիվացումը, նրանց մոտ հետաքրքրության առաջացումը կոնկրետ թեմայի և առարկայի վերաբերյալ, այնպես էլ սովորողների առանձին խմբերի միջև մրցակցության նախաձեռնումը, գիտելիքների ընկալման, յուրացման և ունակությունների դրսևորման ներքին շարժառիթների ստեղծումը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում գործնական վարժանքներին, քանի որ մարտական իրավիճակում շատ կարևոր է զինվորի գործողությունների հղկումը՝ մինչև դրանց ինքնաբերաբար իրականացումը:

Պարապմունքների ձևի ընտրությունը կախված է դպրոցում առկա ուսումնական բազայից, նյութատեխնիկական ապահովվածությունից, դպրոցի տեղակայման վայրից (քաղաքային կամ գյուղական վայր), շեֆ-զորամասից եղած հեռավորությունից, օրվա և տարվա եղանակից, բնական միջավայրից (տեղանքից):

[4] www.hayzinvor.am/

Այս առումով ՆԶՊ առարկայի դասավանդման ընթացքում նպատակահարմար է կիրառել ուսուցման գործընթացի մի շարք սկզբունքներ և տեսակներ:

Ուսուցման գործընթացը պետք է դաստիարակող և զարգացնող բնույթ ունենա: Այն ներառում է երկու տարբեր, սակայն փոխկապակցված գործոններ.

1. ուսումնական նյութի յուրացման արդյունքն է՝ մասնավորապես, հայրենասիրական թեմաների շնորհիվ ներքին շարժառիթների ձևավորումը, արհեստավարժության տարրերի յուրացման շնորհիվ ինքնավստահության առաջացումը և այլն,

2. զինղեկի անմիջական ներգործության արդյունքն է: Շատ կարևոր է սովորողների գիտելիքների և կարողությունների արդարացի գնահատումը: Առանձին իրավիճակներում զինղեկը կարող է կիրառել այնպիսի մեթոդներ, ինչպիսին են տեղեկացումը, համոզումը, հոգեբանական կառուցողական ներգործությունը:

ՆԶՊ առարկայի դասավանդման ողջ ընթացքում ուսուցիչը և ուսուցման անցկացման մեջ ներգրավված ողջ մանկավարժական կոլեկտիվը սովորողների շրջանում պետք է ձևավորեն մի այնպիսի մթնոլորտ, որ ուսումնական գործընթացի նկատմամբ վերջիններս ցուցաբերեն բարձր գիտակցություն և դրսևորեն անհրաժեշտ ակտիվություն (ներքին դրդապատճառներ և գիտակցված կարգապահություն):

ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը, հայրենիքի ապագա պաշտպանի բազմակողմանի նախապատրաստումը պետք է մեծ կարևորություն ունենան սովորողի, վերջինիս ծնողների և, ընդհանրապես, հասարակության համար: Աշակերտների մոտ այս առթիվ ներքին դրդապատճառների ձևավորման համար անհրաժեշտ է նրանց շրջանում տանել ինչպես համապատասխան բացատրական աշխատանքներ, այնպես էլ կիրառել բարոյական և նյութական որոշակի խթաններ: Ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի ընթացքում սովորողին պետք է ներշնչել այն հիմնական գաղափարը, որ ճգնաժամային իրավիճակում ՆԶՊ առարկայից ստացած գիտելիքներն ու կարողությունները կփրկեն իր և ընկերների կյանքը, հնարավորություն կտան դրսևորելու իրեն դժվարագույն իրադրություններում՝ որպես քաջ, օրինակելի քաղաքացի ու մարտիկ: Միաժամանակ, այն շատ բան է տալիս անձի համակողմանի զարգացման տեսանկյունից:

ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը 8-րդ դասարանում տրվում է ավելի պարզ, բայց տրվում են հիմնային գաղափարներ, կարողություններ, որոնք հետագայում՝ 9-րդ և հաջորդ դասարաններում, ավելի ու ավելի հղկվում են ընդհանրական գործողությունների ձևով:

Ցածր դասարաններում ավելի շատ ուշադրություն է դարձվում **անհատական պատրաստությանը**, իսկ բարձր դասարաններում, հենվելով դրա վրա, **խմբային (ջոկային) պատրաստվածությանը**: Այստեղ կարևորվում է ջոկի անդամների փոխգործողությունը:

Նյութի մատուցումն այստեղ սկսվում է փոքր ծավալից դեպի ավելի ու ավելի մեծ ծանրաբեռնվածություն:

Ուսուցման համար նախատեսված թեմաները պետք է ներկայացվեն և մեկնաբանվեն բազմակողմանի, առավելագույնս մատչելի, հետաքրքրաշարժ ձևերով ու մեթոդներով՝ դրա համար կիրառելով ժամանակակից **համակարգչային և հեռահաղորդակցության միջոցները, տեսացուցադրման սարքերը և վարժամիջոցները**: Որոշակի ձևաչափով ստեղծված **տեսադասերն ու ուսուցողական լրացուցիչ տեսանյութերը** կօգնեն ուսումնական թեման մատուցել առավել ամբողջական, ուսուցանվող գործողությունները ներկայացնել միանշանակ և ապահովել դրանց արդյունավետ յուրացումը ինչպես դպրոցում, այնպես էլ տանը:

Ուսումնական գործընթացում տեսական դրույթները պետք է ոչ միայն փոխկապակցված լինեն գործնականի հետ, այլև յուրացվեն դրա օգնությամբ: Ավելին, **առաջնայինն** այստեղ պետք է լինեն սովորողների **անձնային որակների զարգացումը**, այս ոլորտում **որոշակի գործնական կարողությունների ձեռք բերումն ու հմտությունների զարգացումը**:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Դաստիարակության մեթոդներն պատմականորեն պայմանավորված են հասարակարգի առջև ծառացած խնդիրներով և նրա շահերով:

Դաստիարակությունը վերնաշենքային երևույթ է: Նրա նպատակներն ու խնդիրները որոշվում են հասարակական հարաբերություններով:

Հենց ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը պետք է ուղղված լինի հատուկ վարժանքների ձևով նրանց բարոյահոգեբանական հատկանիշների ձևավորմանն ու ուժեղացմանը (հայրենասիրության, կարգապահության, պատասխանատվության, ինքնավստահության, կոլեկտիվիզմի), որոշակի ունակությունների զարգացմանը և նոր կարողությունների ստեղծմանը (ֆիզիկական ընդունակությունների, ֆիզիոլոգիական հատկանիշների, հիշողության, ուշադրության կենտրոնացման ու փոխատեղման, վերլուծական մտածողության):

Հայրենասիրական ոգով դաստիարակության մեջ շատ կարևոր է հասարակության համար ընդունելի վարքային նորմերի ներդրումը և այս նպատակով ընդօրինակման կերպարների վարքային մոդելների (հերոսների, ազգի նվիրյալների վարքային մոդելների) օգտագործումը:

Կարևոր նպատակ և դասընթացի արդյունավետ իրականացման նախապայման է աշակերտների մոտ կարգապահության ապահովումը: Անձի և կոլեկտիվի դաստիարակությունն այս առումով պետք է ուղղված լինի աշակերտների մոտ գիտակցված կարգապահության ձևավորմանը՝ որպես ներքին դիրքորոշում և վարքագիծ: Սա բավականին երկարատև գործընթաց է. հետևապես չի բացառում կարգապահության ապահովումը այլ եղանակներով՝ դրա սկզբնական փուլում:

Ելնելով այն բանից, որ դասարանը, որպես կանոն, միատարր չի լինում, այստեղ կան ընկալունակության տարբեր մակարդակ և դոմինանտ ընկալունակություն ունեցող անձինք: Ձինղեկը պետք է նյութի ներկայացման ժամանակ հենվի և՛ տրամաբանական փաստարկներին, և՛ զգացմունքային գործոնին՝ միաժամանակ նյութը մատուցելով գրաֆիկական պատկերների օգնությամբ, անմիջական ցուցադրմամբ: Բավական արդյունավետ կարող է լինել ուսուցման տարբեր մեթոդների զուգակցված կիրառումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ռ. Վ. Աղուզումցյան, Վ. Ռ. Պապոյան, Ա. Ս. Գալստյան, Ե. Բ. Մուրադյան, Դ. Յ. Սարգսյան,
1. Ծ. Ս. Ամիրյան // Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015
2. Յու.Ս. Ամիրջանյան, Ս.Ս Սահակյան, Մանկավարության ուս. Ձեռնարկ, 2005
3. www.hayzinvor.am/
4. http://ijevanlib.ysu.am/
5. https://aspu.am/